

Online Adres <http://www.hemarge.org.tr/>
Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneği-HEMAR-G
yayın organıdır

ISSN:1307- 9557 (Basılı), ISSN: 1307- 9549 (Online)
Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2015; 17(1): 10-20

Hemşirelikte
Araştırma
Geliştirme
Dergisi

Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları*

Attitudes of nurses towards older people

Güler DURU-AŞİRET^{a1}, Tuğçe TÜRTEK-KAYMAZ^b, Özlem CANBOLAT^c,
Sevgisun KAPUCU^d

^aYrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Zafer Mahallesi 26. Cadde 68100 Merkez/Aksaray, Türkiye

^bArş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, 06 100 Sıhhiye, Ankara, Türkiye

^cBlm. Uzm., Hem., GATA Anesteziyoloji ve Reanimasyon AD., Ankara, Türkiye

^dDoç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, 06 100 Sıhhiye, Ankara, Türkiye

Özgün Araştırma

Öz

Amaç: Araştırma hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte yapılan araştırma, Ankara'da bir üniversite ve bir askeri hastanede 15 Ocak-15 Nisan 2012 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini iki hastanenin servis ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan toplam 227 hemşire oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu ve UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin %98,7'si kadın ve yaş ortalamaları 29,8±5,5'tir. Daha önce yaşlı bir akrabası ile birlikte yaşayama deneyimi olan hemşirelerin oranı %44,1 olup birlikte yaşama süresi ortalamalarının 77,7±70,9 ay olduğu belirlenmiştir. Araştırmamızdaki hemşirelerin UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortancasının 48 (min:26-max:66) olduğu ve hemşirelerin yaşlıya ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Hemşirelerin yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum, aile yapısı, aynı evde yaşlı ile yaşama durumları ile UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0,05). Ayrıca yaşlı birey ile yaşamayı isteyen hemşirelerin UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği'nden daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır (p=0,015).

¹E-mail adres: gulerduru@gmail.com

*Bu çalışma 23-27 Mayıs 2012 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleştirilen 5. Akademik Geriatri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi: 11 Kasım 2014

Kabul Tarihi: 28 Temmuz 2015

Sonuç: Araştırmamızda hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının pozitif olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik eğitimi içeriğinde yaşlılık dönemi ve yaşlı bakımına ilişkin konuların daha ayrıntılı yer alması, mezuniyet sonrası geriatri eğitiminin ayrı bir uzmanlık alanı olarak görülmesi ve bu alanda hizmet veren hemşirelere geriatri konusunda sertifika, yüksek lisans ve doktora programlarının düzenlenmesi ile yaşlılara karşı pozitif tutumun sürekliliğinin sağlanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yaşlıya ilişkin olumlu tutumun sürekliliği için hemşirelerin çalıştıkları kurumlardaki oryantasyon programlarında yaşlılık dönemi ve yaşlı bakımı konularına da yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yaşlı, hemşire, tutum.

Abstract

Objective: The study aims to determine the attitudes of nurses toward elderly people.

Method: The descriptive study was conducted in a university hospital and in a military hospital in Ankara, Turkey in between January 15, 2012 and April 15, 2012. The sample of the study consists of 227 nurses who work in the service and intensive care units of these two hospitals. The study data were collected by using UCLA Geriatric Attitude Scale and a questionnaire prepared by the researchers. Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis test was used as well as the descriptive statistics for the evaluation of the study data.

Results: Of nurses included in the study, 98.7% was female and the mean age was 29.8±5.5. Of the nurses, 44.1% had a previous experience of living with an elderly relative, and, the average duration of living together was found to be 77.7±70.9 months. It was found that the median of the total score taken in the UCLA Geriatric Attitude Scale by the nurses in our study was 48 (min:26-max:66), and the nurses had positive attitudes toward the elderly. There was no statistically significant difference between groups in the comparison of the total UCLA Geriatric Attitude Scale scores and nurses' age, gender, marital status, economic status, family structure and experience of living with an elderly at home ($p>0.05$). It was also found that nurses who want to live with elderly individuals take higher scores on the geriatric UCLA Attitude Scale ($p=0.015$).

Conclusion: In our study, it was determined that nurses have positive attitudes toward elderly. It is thought that the positive attitudes toward elderly can be maintained by inclusion of issues related to elderly care in nursing education comprehensively, considering the postgraduate geriatric training as a separate area of expertise, and providing geriatric certification, master and doctoral programs to the nurses serving in this field. It is also thought that the subjects related to old age and elderly care should be provided in the orientation programs in institutions where nurses work, for the continuity of the positive attitude toward elderly.

Keywords: Elderly, nurse, attitude.

Giriş

Genel nüfus içinde artış gösteren yaşlı nüfusu; ekonomik yaşam, aile yaşamı ve sosyal yaşam alanlarında sorunlara yol açmaktadır.¹ Bu sorunlar sağlık sektörüne de yansiyarak sağlık bakım hizmetlerinden faydalanma, sağlık harcamalarının karşılanması, sosyal güvenlik kurumlarının örgütlenmesi ve finansmanı, yeterli hizmet ve iş olanakları alanlarında sorun yaşanmasına neden olabilmektedir.^{2,3} Yaşlı bireylerin bütün bu sorunlarla karşılaşmasının toplumsal sonucu olarak, yaşlılara karşı olumsuz tutum gelişebilmektedir.^{2,4,5}

Toplumun, yaşlı ve yaşlanmaya ilişkin tutumu kadar sağlık personelinin de yaşlıya ilişkin tutumu önemlidir. Çünkü yaşam süresinin uzaması, kronik hastalıkların yönetimi ve sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğin artması, aynı zamanda toplumun eğitim seviyesinin artması ile birlikte sağlık hizmetlerinin yaşlılar tarafından kullanım oranı artmıştır.⁶ Bu artışa bağlı olarak da sağlık personeli yaşlı birey ile daha sık karşılaşmaktadır.

Genellikle yaşlılar, sağlık bakım hizmeti veren kurumlar ve sağlık çalışanları tarafından “yatak işgal eden, uzun süre hastanede yatışı gereken, hastanenin etkinliğini azaltan” ve tedavi

edilemedikleri için de sağlık sisteminde başarısızlık olarak nitelendirilen bir grup olarak tanımlanmaktadır.⁷ Sağlık çalışanlarına göre, bu dönemde görülen hastalıklar yaşa bağlı ortaya çıkan hastalıklar olarak değerlendirilmekte, bunun için de yaşlı bakımı ile ilgilenmek onlar için “düşük statülü” bir iş olarak görülmektedir. Tüm bu nedenlere bağlı olarak hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları olumsuz olarak etkilenebilmektedir.⁸

Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin sıklıkla yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, hemşirenin çalıştığı klinik, çalışan hemşirenin sık yer değişimi, yaşlı hastalar ile karşılaşma sıklığı ve nedeni, çalışılan kurumun özellikleri, hemşire ve yaşlı hastaların kişilik özellikleri olduğu ifade edilmektedir.^{2,9,10,11} Hemşirelerin yaş, cinsiyet, çalışma alanı özelliklerinin dışında yaşlılığa bakış açıları yaşlı hastalara ilişkin tutumlarında önemli bir etkidir.³ Hemşireler yaşlıları; huysuz, şikâyetçi, yeni durumlara uyum sağlayamayan kişiler olarak görebilmektedir.¹² Sağlık personelinin yaşlılığa karşı olumsuz tutumlarından dolayı hastalar yeterli aile ve toplum desteği olmadan taburcu olmaktadır. Yaşlı hastaların bir an önce taburcu edilmek istenmeleri tam iyileşmeden taburcu olmalarına neden olmakta ve yaşlı hastalara, taburculuk esnasında yaşam değişiklikleri, ilaçları, hastalığı ve tedavisi hakkında bilgi verilmemektedir.³

Sağlık personeli olarak hemşirelerin yaşlı bireylere yönelik olumsuz ön yargı, değer, inanç ve tutumları yaşlı bireylere verilen bakımın kalitesine de yansımaktadır. Bu nedenle hemşirelerin yaşlılık ve yaşlanma konusuna dikkatini çekmek ve bu konudaki farkındalıklarını arttırmak son derece önemlidir. Hemşirelerin tutumlarının bilinmesi ve bu yönde eksikliklerin giderilmesi yaşlı bireyin daha kaliteli sağlık bakımı almasına yardımcı olacaktır. Ülkemizde bu konuda öğrenci hemşirelerin yer aldığı çok sayıda araştırma olmasına rağmen, hemşireler ile yapılmış kısıtlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Aktürk ve ark. devlet hastanesinde çalışan 402 hemşire ile yaptıkları bir çalışmada, hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumunun olumsuz olduğu saptanmıştır.¹³ Ünal ve ark. bir geriatri merkezinde çalışan sağlık ve idari personel ile yaptıkları bir çalışmada, hemşirelerin yaşlıya karşı olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.¹⁴

Amaç

Bu araştırma hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

Araştırmanın Soruları

- Hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüş ve ifadeleri nelerdir?
- Hemşirelerin yaşlı ayrımcılığına yönelik düşünce ve davranışları nelerdir?
- Hemşirelerin yaşlıya hizmet verme sürecindeki duygu ve davranışları nelerdir?
- Hemşirelerin yaşlıya ve yaşlılığa ilişkin tutumları nasıldır?
- Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumlarını etkileyen bireysel faktörleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırma, hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırma Ankara’da bir üniversite hastanesi ve bir askeri hastanede çalışan hemşireler ile 15 Ocak-15 Nisan 2012 tarihleri arasında yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, üniversite hastanesinin servis ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan 630 ve askeri hastanenin servis ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan 600 olmak üzere, toplam 1230 hemşire oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimi yapılmayarak tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında araştırmanın yürütüldüğü hastanelerde izinli olan ve çalışmaya katılmak istemeyen hemşireler örneklem dışında bırakılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 227 hemşire araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışmamızın örneklemini oluşturan hemşirelerin 127'si üniversite hastanesinin ve 100'ü askeri hastanenin servis ve yoğun bakım ünitelerinde çalışmaktadır. Hemşirelerin araştırmaya dahil olma kriterleri arasında; araştırmanın yürütüldüğü tarihler arasında hastanede çalışıyor olmak ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmek yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen anket formu ve UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği (UCLA-GA) ile toplanmıştır.^{1,3,9,15,16,17,18} Anket formu "Tanıtıcı Bilgiler" ve "Mesleki Bilgiler" olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunda 7 açık ve 14 kapalı uçlu olmak üzere toplam 21 soru bulunmaktadır. İlk bölüm olan "Tanıtıcı Bilgiler" kısmında bireyin yaşına, cinsiyetine, medeni durumuna, öğrenim durumuna, ekonomik durumuna, aile tipine ve yaşlı ile birlikte yaşama durumuna ilişkin sorular yer almaktadır. "Mesleki Bilgiler" in sorgulandığı ikinci bölümde mesleki deneyim yılı, çalıştığı klinik, yaşlılıkla ilgili eğitim alma durumu, yaşlılığın ne ifade ettiği ve yaşlı bireylere hizmet sunumundaki tutum ve davranışları içeren sorular yer almaktadır. Hemşirelerin yaşlıya hizmet verme sürecindeki duygu ve davranışlarını sorgulayan 21. soru 19 alt sorudan oluşmaktadır. Her bir soruya "evet", "hayır", "emin değilim" cevaplarından biri beklenmektedir. Araştırmada sağlık personelinin yaşlıya ilişkin tutumunu değerlendirmek için on dört sorudan oluşan UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği (UCLA-GA) kullanılmıştır. Reuben ve arkadaşları tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2011 yılında Şahin ve arkadaşları tarafından yapılmıştır.^{18,19} Ölçek, beşli likert tipte "Kesinlikle katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçek, pozitif ve negatif tutum cümleleri içermektedir. Pozitif tutum cümlelerine "kesinlikle katılıyorum" seçeneğinden "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine doğru 5'den 1'e azalan şekilde puanlama yapılmaktadır. Negatif tutum cümlelerine "kesinlikle katılıyorum" seçeneğinden "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine doğru 1'den 5'e artan şekilde puanlama yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70'dir. Puanın artması tutumun pozitif olduğu anlamını taşımaktadır.¹⁹

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin istatistiksel analizi IBM SPSS for Windows Version 21.0 (SPSS Inc. Chicago, IL, USA) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde; sayısal değişkenler ortalama±standart sapma, ortanca (minimum-maksimum) değeri ile gösterilmiştir. Kategorik değişkenler ise sayı ve yüzde ile gösterilmiştir. Verilerin dağılımlarının incelenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım göstermemesi nedeni ile iki grupta karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla grupta karşılaştırmalarda ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, mesleği, gelir durumu, yaşlı birey ile yaşama süresi gibi değişkenler yer almaktadır. Bağımlı değişken ise UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği'dir. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın etik açıdan uygunluğu için Gülhane Askeri Tıp Akademisi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek için yazarlardan yazılı izin alınmıştır. Araştırmanın yapılacağı kurumlardan resmi izinler, hemşirelerden sözlü izin alınmıştır.

Bulgular

Hemşirelerin Demografik Özellikleri ve Mesleki Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına alınan yaş ortalaması $29,8 \pm 5,5$ olan hemşirelerin; %98,7'si kadın, %52'si evli, %88,1'i lisans mezunudur. Hemşirelerin %63,7'si gelirin giderine eşit olduğunu ve %88,5'i aile tipinin çekirdek aile olduğunu ifade etmiştir.

Hemşirelerin %44,2'inin yaşamlarının bir döneminde yaşlı bir birey ile aynı evde yaşadığı ve birlikte yaşama süresinin ortalama $77,7 \pm 70,9$ ay olduğu belirlenmiştir. Hemşirelere birlikte yaşadıkları bireylerin kim olduğu sorulduğunda, %40'ı büyükbaba, %39'u büyükanne ve büyükbaba, %10'u diğer akrabalar ve %8'i büyükannesi ile birlikte yaşadığını belirtmiştir. Hemşirelere ailelerindeki yaşlı bireyler ile yaşamayı isteyip, istemedikleri sorulduğunda, %63'ü birlikte yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Hemşirelerin yaşlı birey ile birlikte yaşamak isteme nedenlerin arasında ilk sırada (n:50) bakım verme istediği gelirken, birlikte yaşamak istememe nedenleri arasında ise özgürlüğünün kısıtlanabileceği düşüncesi (n:23) gelmektedir.

Hemşirelerin çalışma yılı ortalamasının $9,34 \pm 6,6$ olduğu ve %34,8'inin yoğun bakım ünitelerinde, %33'ünün cerrahi kliniklerinde ve %32,2'sinin de dahiliye kliniklerinde çalıştıkları saptanmıştır. Buldukları kliniklerde çalışma süresi ortancasının 5,1 yıl olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin %59'unun yaşlıyı 65 yaş ve üzeri yaş aralığında olan bireyler olarak tanımladıkları saptanmıştır. Hemşirelerin tamamına yakını (%95,6) çalıştıkları kliniklerde yaşlı bireylerin tanı ve tedavi amacıyla sıklıkla yattığını ve %65,6'sı kliniklerinde her gün en az bir yaşlı bireye bakım verdiğini bildirmiştir. Hemşirelerin sadece 75'i geriatri ile ilgili herhangi bir konuda eğitim aldığını ve eğitim alan hemşirelerin 49'u lisans eğitimi sürecinde geriatriye yönelik eğitim aldığını belirtmiştir.

Tablo 1. Hemşirelerin demografik özellikleri ve mesleki deneyimlerine ilişkin bulgular

Özellikler	n	%
Yaş	29 ve altı	122 53,8
	30 ve üzeri	105 46,2
Cinsiyet	Kadın	224 98,7
	Erkek	3 1,3
Medeni Durum	Evli	109 52
	Bekar	118 48
Eğitim Durumu	Lise	5 2,2
	Önlisans	12 5,3
	Lisans	200 88,1
	Yüksek lisans	9 4,0
	Doktora	1 0,4
Ekonomik Durum	Geliri giderinden az	51 22,6
	Geliri giderine eşit	144 63,7
	Geliri giderinden fazla	31 13,7

Aile Tipi	Çekirdek aile	201	88,5
	Geniş aile	26	11,5
Daha Önce Yaşlı İle Yaşama Durumu	Evet	100	44,2
	Hayır	127	55,8
Yaşlı İle Birlikte Yaşama Süresi (77,7±70,9)	79 ay ve altı	55	57,3
	80 ay ve üzeri	41	42,7
Yaşlı İle Yaşamayı İsteme Durumu	Evet	143	63
	Hayır	84	37
Çalıştığı Klinik	Yoğun bakım	79	34,8
	Cerrahi klinik	75	33
	Dahiliye kliniği	73	32,2
Halen Bulunduğu Klinikte Çalışma Süresi	≤5 yıl	155	68,2
	>5 yıl	72	31,8
Klinikte Yaşlı Hasta Yatma Durumu	Evet	217	95,6
	Hayır	10	4,4
Geriatri Eğitimi Alma	Evet	75	33
	Hayır	152	67

Hemşirelerin Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Bulguları

Hemşireler yaşlılığı tanımlarken olumlu ve olumsuz ifadeleri bir arada kullanmaktadırlar. Hemşirelerin yaşlılığı tanımlarken en sık kullandığı olumlu ifadeler arasında; bilgelik (%46,3), mutluluk (%11,9) ve bağımsızlık (%2,6) yer alırken; olumsuz ifadeler arasında ise şefkat (%77,1), hastalık (%75,8) ve güçsüzlük (%70) yer almaktadır.

Hemşirelerin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Düşünce ve Davranışları

Hemşirelerin genellikle yaşlı ayrımcılığına yönelik düşünce ve davranışları arasında; yaşlı bireylerin günlük aktivitelerinde bağımsız hareket edebilmeleri konusunda motive edilmesi gerektiği (%95,6), yaşlılara bilgileri daha basitleştirerek açıklamayı tercih ettiği (%91,6), yaşlı hastalara karşı daha sabırlı davranma eğiliminde olduğu (%88,5), yaşlı hastalara yaşlarından dolayı daha fazla saygı gösterdiği (%79,7), yaşlılar çok yavaş olduklarından onlarla birlikteyken çok zaman harcadıkları (%63,9), yaşlı hastaların kültürel özelliklerine ve alışkanlıklarına gençlerden daha fazla saygı gösterdiği (%60,8), rutin işlemlerde yaşlı hastalara öncelik verme eğiliminde olduğu (%55,1) ve yaşlı hastaların öykülerini yaşlıların yakınlarından almayı tercih ettiği (%46,3) belirtmişlerdir.

Tablo 2. Hemşirelerin yaşlı ayrımcılığına yönelik düşünce ve davranışları

<i>Düşünce ve Davranışlar</i>	<i>Evet (%)</i>
Yaşlılar günlük aktivitelerinde bağımsız hareket edebilmeleri konusunda motive edilmelidir,	95,6
Yaşlılara bilgileri daha basitleştirerek açıklamayı tercih ederim,	91,6
Yaşlı hastalara karşı daha sabırlı davranma eğilimindeyim,	88,5
Yaşlı hastalara yaşlarından dolayı daha fazla saygı gösteririm,	79,7
Yaşlılar çok yavaş olduklarından hemşireler onlarla birlikteyken çok zaman harcarlar,	63,9
Yaşlı hastaların kültürel özelliklerine ve alışkanlıklarına gençlerden daha fazla saygı gösteririm,	60,8
Rutin işlemlerde yaşlı hastalara öncelik verme eğilimindeyim,	55,1
Yaşlı hastaların öykülerini yaşlıların yakınlarından almayı tercih ederim,	46,3
Yaşlı hastaların tercihleri ve kararlarına daha fazla saygı gösteririm,	46,3
Yaşlı hastalar ile ilgili bilgileri hasta yakınlarına açıklamayı tercih ederim,	40,5
Yaşlı hastaların yaşları nedeniyle bütün bakım ve tedavilerini üstlenmeyi tercih ederim,	35,2
Yaşlılar yaşlarını gençlere karşı kullanmaya meyillidirler,	29,5

Yaşlılardan çok genç hastalarla daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim,	27,8
Yaşlı hastaların yanında kendimi, daha rahat hissederim,	26,9
Çoğu hemşire gençlerle konuşmayı tercih eder,	18,9
Yaşlılardan çok genç hastaların problemlerine daha fazla ilgi gösterme eğilimindeyim,	11,9
Yaşlı hastalara daha mesafeli yaklaşmayı tercih ederim,	11,5
Yaşlı hastalardan çok genç hastaların bilgilendirilme taleplerini karşılamayı tercih ederim,	10,1
Yaşlı hastaları bilgilendirirken daha az vakit geçirmeyi tercih ederim,	5,7

Araştırmamızdaki hemşirelerin UCLA-GA Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortancasının 48 (min:26-max:66) olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin yaş (p=0,866), cinsiyet (p=0,162), medeni durum (p=0,434), ekonomik durum (p=0,597), aile yapısı (p=0,511), aynı evde yaşlı ile yaşama durumu (p=0,164), aynı evde yaşama süresi (p=0,313), meslekte çalışma süresi (p=0,621), çalıştığı klinik (p=0,601), klinikte çalışma süresi (p=0,591), geriatry eğitimi alma durumları (p=0,144) ile UCLA-GA ölçeği toplam puanları karşılaştırıldığında, UCLA-GA ölçeğinden aldıkları toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı bir değişimin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmamızda hemşirelerin yaşlı birey ile yaşamayı isteme durumu ile UCLA-GA ölçeğinden aldıkları toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir değişimin olduğu saptanmıştır (p=0,015).

Tablo 3. Hemşirelerin UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortancaları

	Sayı (n)	Ortanca	Min-Max
UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortancası	227	48	26-66

Tablo 4. Hemşirelerin UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği Puan Ortancasının Tanıtıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Özellikler	n	UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği Puanı	
		Ortanca (min-max)	Değerlendirme
Yaş			
29 ve altı	122	48 (26-66)	Z=-0,169
30 ve üzeri	105	48 (33-66)	p=0,866
Cinsiyet			
Kadın	224	42 (41-49)	Z=-1,397
Erkek	3	48 (26-66)	p=0,162
Medeni Durum			
Bekar	109	48 (33-66)	Z=-0,738
Evli	118	47 (26-66)	p=0,434
Ekonomik Durum			
Geliri giderinden az	51	47 (38-56)	KW=1,033
Geliri giderine eşit	144	48 (33-66)	p=0,597
Geliri giderinden fazla	31	48 (26-60)	
Aile Tipi			
Çekirdek aile	209	48 (26-66)	Z=-0,657
Geniş aile	18	47 (40-66)	p=0,511
Yaşlı Birey İle Yaşama Durumu			

Var	100	48,5 (33-66)	Z=-1,391
Yok	127	47 (26-59)	p=0,164
Yaşlı Birey İle Yaşama Süresi			
≤79 ay	55	48 (33-66)	Z=-1,010
>79 ay	41	49 (41-66)	p=0,313
Yaşlı Birey İle Yaşamayı İsteme Durumu			
Evet	143	48 (26- 66)	Z=-2,434
Hayır	84	46,5 (34-59)	p=0,015
Meslekte Çalışma Süreleri			
≤8 yıl	102	48 (26-66)	Z=-0,495
>8 yıl	86	48 (33-66)	p=0,621
Halen Çalıştığı Klinik			
Dahili klinikler	73	49 (36-59)	KW=1,020
Cerrahi klinikler	75	47 (34-66)	p=0,601
Yoğun bakım üniteleri	79	48 (26-60)	
Halen Bulunduğu Klinikte Çalışma Süresi			
≤5 yıl	155	48 (26-66)	Z=-0,538
>5 yıl	72	48 (33-66)	p=0,591
Geriatri Eğitimi Alma Durumu			
Var	75	48 (38-66)	Z=-1,460
Yok	152	48 (26-59)	p=0,144

Tartışma

Literatürde toplumun, bireylerin ve farklı yaş gruplarının yaşlı ve yaşlılığa ilişkin algıları değişiklik göstermektedir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşlılığı; hasta olma, bağımlı olma, yalnızlık şeklinde olumsuz ifadelerle tanımladıkları bildirilmiştir.²⁰ Nijerya’da 15-30 yaş arası bireylerin yaşlılık algısını değerlendiren bir çalışmada yaşlılık; çocukluk, hastalık, tutucu, gizemli olarak ifade edilmiştir.²¹ Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada yaşlılığa karşı sevgi, şefkat, güven, anlayış, minnet gibi olumlu ifadeler öne çıkarken; olumsuz olarak mızımız ve tuhaf davranışlı ifadeleri yer almıştır.²² Hemşirelik öğrencileri ile yapılan farklı bir çalışmada yaşlılık bağımlılık, sefalet, her şeyin bitmesi, yalnızlık şeklinde olumsuz ifadelerle anlatılmıştır. Aynı çalışmada deneyim sahibi olmanın yaşlılığa ilişkin tek olumlu ifade olduğu belirlenmiştir.²³ Lookinland ve Anson’un¹¹ yaptığı bir çalışmada hemşirelerin yaşlıları; huysuz, şikâyetçi, yeni durumlara uyum sağlayamayan bireyler olarak ifade ettiği belirlenmiştir. Araştırmamızda hemşirelerin yaşlılığı tanımlarken en çok; şefkat, hastalık, güçsüzlük, yalnızlık, bağımlılık ve çocuk ruhluluk ifadelerini kullandığı görülmektedir. Farklı yaş grupları ile yapılan çalışmalarda yaşlılığa karşı genelde olumsuz ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Türk toplumunda yapılan çalışmalarda yaşlıların, hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin yaşlılığa ilişkin benzer olumsuz ifadeleri kullandığı görülmektedir.^{20,23,24} Bu durumun, ülkemizde yaşlıların düşük gelir seviyesine sahip olması, aktif yaşlanma bilincinin yerleşmemiş olması nedeni ile kişilerin genelde hasta, bağımlı yaşlılar ile karşılaşmasının sonucu olduğu düşünülmektedir.

Hemşirelerin, yaşlı bireye hizmet sunumu sırasındaki duygu ve davranışlarını sorgulayan sorulara genelde olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Buna göre hemşireler hizmet verirken genç ve yaşlı hasta ayrımı yapmamaktadırlar. Ancak yaşlı hastayı bilgilendirme ve yaşlı hastaya bakım verme süresine ilişkin olumlu düşünmedikleri belirlenmiştir. Araştırmamızda hemşireler yaşlı hastaların çok

yavaş olması nedeniyle yaşlılara hizmet verirken çok zaman harcadıklarını ifade etmişlerdir. Higgins ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları çalışmada hemşirelerin yaşlı bireylerin bakımlarını “zaman kaybı” olarak değerlendirdikleri ve bakımlarını önemsemedikleri saptanmıştır.²⁵ Araştırmamızda hemşirelerin yaşlılara bilgileri daha basitleştirerek açıklamayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Kemper’in²⁶ yaptığı çalışmada da bakım evinde, yaşlı bireye bakım veren personelin yaşlı bireyler ile iletişimde basit ve kısa cümleler kurdukları, cümleleri tekrarlayarak yavaş konuştukları belirtilmektedir. Sağlık personeli tarafından genellikle yaşlı hastalarla konuşurken daha az ilgi ve saygı gösterdikleri, yaşlı hastaları bilgilendirirken bilgileri basitleştirdikleri, daha az ayrıntılı bilgi verdikleri, daha az zaman ayırdıkları ve bilgileri hasta yerine aileye verdikleri literatürde bildirilmektedir.^{25,26}

Araştırmamızda genel olarak hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının pozitif olduğu belirlenmiştir. Literatürde genellikle yaşlıya ilişkin olumlu tutumun belirlendiği araştırmalara rastlanmaktadır.^{2,8,14,24} Bunun yanı sıra olumsuz tutumun belirlendiği araştırmalar da literatürde mevcuttur.^{9,10}

Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumlarını daha çok etkileyen faktörlerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, klinik, çalışma süresi, çalışan hemşirenin sık sık değişimi, yaşlı hastalar ile karşılaşma sıklığı ve nedeni, çalışılan kurumun özellikleri, hemşire ve yaşlı hastaların kişilik özellikleri olduğu ifade edilmektedir.^{2,8,9,10,27} Araştırmamızda literatürden farklı olarak hemşirelerin yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum, aile yapısı, yaşlı bireyle aynı evde yaşama süresi, meslekte çalışma süresi, çalıştığı klinik, klinikte çalışma süresinin tutumu etkilemediği belirlenmiştir.

Hemşirelerin yaşlıya tutumun belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalarda ileri yaştaki hemşirelerin yaşlı hastaya tutumlarının genç hemşirelerden daha olumlu olduğu bildirilmiştir.^{9,10} Herdman’ın²⁸ çalışmasında ileri yaştaki hemşirelerin yaşlı hastaya ilişkin tutumunun genç hemşirelere göre daha olumsuz olduğunu belirtmiştir.²⁸ Araştırmamızda hemşirelerin yaşının yaşlı bireye yönelik tutumunda bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Yapılan çalışmalarda yüksek düzeyde eğitimin yaşlıya yönelik tutumu olumlu etkilediği bildirilmektedir.^{4,9,27} Ülkemizde yapılan bir çalışmada üniversite mezunu hemşirelerin tutumları daha olumsuz belirlenmiştir.¹⁴ Araştırmamız örneklemini oluşturan hemşirelerin tamamına yakınının lisans düzeyinde eğitilmiş olduğu ve lisans eğitimi kapsamında geriatri eğitimi almış olduğu göz önüne alındığında, Gallagher,⁴ Söderhamn¹⁰ ve Mattiason’un²⁷ çalışma sonuçlarına benzer olarak hemşirelerin yaşlıya yönelik tutumlarının pozitif olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda evinde yaşlı birey ile yaşamayı isteyen hemşirelerin tutumlarının yaşlı birey ile yaşamayı istemeyen bireylere göre daha pozitif olduğu belirlenmiştir. Evinde yaşlı ile birlikte yaşayan, köy/kasabada yaşayan, ebeveynleri ile yaşamayı onlara destek olmak için isteyen, büyükanne ve büyükbabasıyla aynı evde altı yıl ve altında yaşayan hemşirelerin yaşlıya tutumlarının pozitif olduğunu literatürde desteklemektedir.^{8,14,29} Kültürümüzde büyüklere saygı önem taşımakta ve yetişkin çocuklardan ebeveynlerinin bakımlarını üstlenmesi beklenmektedir. Ülkemizde, bu görüşe sahip yaşlı birey ile yaşamayı isteyen hemşirelerin tutumlarının pozitif olması beklendiği bir sonuçtur.

Sonuç ve Öneri

Araştırmamızda hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının pozitif olduğu belirlenmiştir. Bu pozitif tutumun sürekliliğinin sağlanması için lisans eğitimi içeriğinde yaşlılık dönemi ve yaşlı bakıma ilişkin konuların daha ayrıntılı yer alması mezuniyet öncesi hemşirelerin yaşlılığa bakışını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Mezuniyet sonrası geriatri eğitiminin ayrı bir uzmanlık alanı olarak

görülmüş ve bu alanda hizmet veren hemşirelere geriatri konusunda sertifika, yüksek lisans ve doktora programlarının düzenlenmesi ile farkındalığın artması sağlanabilecektir. Yaşlıya ilişkin olumlu tutumun sürekliliği için hemşirelerin çalıştıkları kurumların oryantasyon programlarına yaşlılık dönemi ve yaşlı bakımına ilişkin konulara yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca sağlık hizmetinin verildiği her ortamda hemşirelerin toplumu yaşlılığa ilişkin bilinçlendirmesi, toplumun da yaşlılığa bakışında önemli rol oynayacaktır.

Yazarların Katkıları

1. Çalışma tasarımı: G D-A, T T-K, Ö C, S K
2. Veri toplama ve/veya analizi: G D-A, T T-K, Ö C
3. Makalenin hazırlanması: G D-A, T T-K, Ö C, S K

Kaynaklar

1. Çilingiroğlu N, Demirel S. Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. Turkish Journal of Geriatrics 2004;7(4): 225-230.
2. Soyuer F, Ünal D, Güleser N, Elmalı F. Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg 2010;3(2): 20-25.
3. Courtney M, Tong S, Walsh A. Acute-care nurses' attitudes towards older patients: A literature review. Int J Nurs Pract 2000;6(2): 62-69.
4. Gallagher S, Benner KM, Halfer JC. A comparison of acute and long-term health-care personnel's attitudes towards older adult. Int J Nurs Pract 2006;12(5): 273-279.
5. Lambrinou E, Sourtzi P, Kalokerinou A, Lemonidou C. Attitudes and knowledge of the Greek nursing students towards older people. Nurse Educ Today 2009;29(6): 617-622.
6. McKinlay A, Cowan S. "If you're frail you've had it": A theory of planned behavior study of student nurses' attitudes towards working with older patients. J Appl Soc Psychol 2006;36(4): 900-917.
7. Gethung L, Fethney J, Mckee MA, Persson LO, Goff, M, Churchward M, Matthews S, Pharm B, Halvarsson M, Johannsson I. Validation of the reactions to ageing questionnaire assessing similarities across several countries. J Gerontol Nurs 2004;30(9): 47-54.
8. Kulakçı H. Hemşirelik lisans programı birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin düşüncelerinin ve görüşlerinin değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2010;3(1): 15-22.
9. Hweidi M, Al-Hassan MA. Jordanian nurses' attitudes toward older patients in acute care settings. Int Nurs Rev 2005;52(3): 225-232.
10. Söderhamn O, Lindencrana C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. Nurse Educ Today 2001;21(3): 225-229.
11. Slevin OD. Ageist attitudes among young adults: Implications for a caring profession. J Adv Nurs 1991;16(10): 1197-1205.
12. Lookinland S, Anson K. Perpetuation of ageist attitudes among present and future health care personnel: Implications for eldercare. J Adv Nurs 1995;21(1): 47-56.
13. Aktürk Ü, Aylaz R, Yılmaz R, Kara A, Baran H. Hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının değerlendirilmesi. 2012;15 (Özel sayı): 67.
14. Ünal D, Soyuer F, Elmalı F. Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. Kafkas J Med Sci 2012;2(3): 115-120.
15. Akdemir N, Görgülü Ü, Çınar Fİ. Yaşlı istismarı ve ihmali. Hacettepe Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2008;15(1): 67-75.
16. Akdemir N, Çınar Fİ, Görgülü Ü. Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. Turkish Journal of Geriatrics 2007;10(4): 215-222.
17. Vefikuluçay Yılmaz D, Terzioğlu F. Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik. Türkiye Klinikleri J Nurs 2010;2(2): 137-144.
18. Reuben DB, Lee M, Davis JW Jr, Eslami MS, Osterweil DG, Melchiorre S, Weintraub NT. Development and validation of a geriatrics attitudes scale for primary care residents. J Am Geriatr Soc 1998;46(11): 1425-1430.
19. Şahin S, Mandiracıoğlu A, Tekin N, Şenuzun F, Akçicek F. Attitudes toward the elderly among the health care providers: Reliability and validity of Turkish version of the UCLA Geriatrics Attitudes (UCLA-GA) Scale. Arch Gerontol Geriatr 2012;55(1): 205-209.
20. Özdemir L, Akdemir N, Akyar I. Elderly evaluation form developed for nurses and geriatric problems. Turkish Journal of Geriatrics 2005;8(2): 94-100.

21. Okoye UO, Obikeze DS. Stereo types and perceptions of the elderly by the youth in Nigeria: Implications for socialpolicy. J Appl Gerontol 2005;24(5): 439-452.
22. Kotzabassaki S, Vardaki Z, Andrea S, Parissopoulos S. Student nurses' attitudes towards the care of elderly persons: A pilot study. ICUs Nurs Web J 2002;12(4): 1-9.
23. Çelik SS, Kapucu S, Tuna Z, Akkus Y. Views and attitudes of nursing student towards ageing and older patients. Australian AJAN 2010;27(4): 24-30.
24. Adıbelli D, Türkoğlu N, Kılıç D. Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2013;6(1): 2-8.
25. Higgins I, Van Der Riet P, Slater L, Peek C. The negative attitudes of nurses towards older patients in the acute hospital setting: A qualitative descriptive study. Contemp Nurse 2007;26(2): 225-237.
26. Kemper S. Elder speak: Speech accommodations to older adults. Aging and Cognition 1994;1(1): 17-28.
27. Mattiason AC, Anderson L. Staff attitudes and experience in dealing with relational nursing home patients who refuses to eat and drink. J Adv Nurs 1994;29(5): 822-827.
28. Herdman E. Challenging the discourses of nursing ageism. Int J Nurs Stud 2002; 39(1): 105-114.
29. Yılmaz E, Özkan S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010;3(2): 35-53.